

Naročnina v Trstu znesi:

Za celo leto . . . 1 gold. 20 s.
Za pol leta . . . " 60 "
Za 3 mesece . . . " 40 "
(to velja tudi za tržaško okoli-
lico.)

Za druge kraje s pošto:

Za celo leto . . . 1 gold. 60 s.
Za pol leta . . . " 80 "
Za 3 mesece . . . " 40 "
(majhni razloček med tim in
med programom izvira iz neke
pomote.)

ILIRSKI PRIMORJAN

poduciven, omikaven in kratkočasen list za slovensko ljudstvo.

Hvalo zasluži si vsò, kdor združa koristno sè sládkim (Hor.).

Naročnina naj se uređ-
ništvu naprej plačeva, in to
v gosp. Kozlerjevi hiši „nella
Drogheria Angeli in Piazza
delle legna št. 1“ v Trstu
(Trieste). Tam se bodo tudi
oddajale vse pisma. — Sicer ta
list se bo tudi prodajal (vsak
natis po 5 soldov) v tobakar-
nicah nasproti Pošte, blizu
„Chiozza“ in „al Ponte della
Fabbra“.

Leto 1866.

Pri sv. Ivanu v Vrdélu, 4 februarja.

Štev. 3.

Štev. 4 našega lista pride na 18 tega meseca. —

Kér pišemo ta list posebno za *prosto ljudstvo*, in je pa ravno zategadelj, kakor smo že rekli v svojem programu, naš namén, pisati ga vedno takò, da ga *vsak* bravec vtegne prav lahko razumeti, prosimo prijazno vse tiste gospòde, ki mislijo nam kaj dopisovati ali sploh kakih sestavkov (se vé, le kaj *važnega* zapopadka) pošiljati, naj blagovolijo svoje *kake si bodi* dopise ali sestavke takò napravljati, da bodo našim bravcem *popolnoma razumljivi*, sicer bi jih morali, ravno kakor déla po navadi uredništvo *vsakega* družega lista, primérno prenejati, ako bi to bilo mogoče, ali pa clo — zametati, da naš list ne postaje bravcem nevgoden — da se tedaj naša in pa njihova želja spolnuje. —

Celovski list „Slovenec“, o katerem moramo vkljub naši, saj kakor se sadaj zdi, rés nekaj prenašlo zadnjič pristavljeni opazki brez nobenega pomislika in odkritosrčno reči, da tudi zanj so veljavne sledeče besede:

„Naj ti le služi vasčas za poduk in za pravo veselje; In ga prebiraj čez dan, pa premišluj ga čez noč.“
(Pin.)

piše pod zadnjim številom 7 o našem „Ilirskem Primorjanu“ takò-le:

„Zdaj imamo dva lista tega novega slovenskega časnika v rokah, in veseli pa po najboljše vesti zaterjamo, da se „Ilirski Primorjan“ kaj hvalevredno in verlo obnaša, in da zasluđuje vsake podpore. Jezik je pravilen, čist, gladek in lahko razumljiv, — tvarina je tako osnovana, da se spolnuje Horacijeva beseda: „Hvalo zasluđu si vsò, kdor združa koristno sè sládkim!“ Prvi sestavek nosi naslov „Avstrija“ in donáša najnovejšo dogodbé, zraven pa vpleta vmes tudi podučne reči iz avstrijske zgodovine. Za tem uvodnim član-
kom pridejo novice iz teržaškega mesta in njegove okolice, tudi donáša „Il. Prim.“ novice iz drugih, zlasti slovenskih dežel, ne menjka se tudi popra in zabélje, ker se bere v rubriki „zmes“ marsikaj smešnega in kratkočasnega. Posebno se nam dopadajo dopisi, ki pripovedujejo novice in zraven naznanjajo, kako radi da Slovenci nov časnik berò. — Vsak Slovenec to rad in vesel sliši, pa se serčno veseli, da bi „Il. Primorjan“ zamogel skorej večkrat na svitlo hoditi, vsaj vsak teden enkrat in v večji obliki, to je na enej poli. Tisk in oblika mu je kaj lepa, cena za celo leto po pošti 1 gld. 60, za pol leta 80 kr. — Slovenci vsi, tudi koroški, priskočite temu novorojenemu, nadepolnemu listu

obilno pod ramo, da ne bode le vsake štirinajst, temuč vsaj vsakih osem dni dohajal na beli dan. Vsak nov list je nova podpora slovenske narodnosti in politike, in nov biser v vencu slave slovenske.“

AVSTRIJA

(Nékaž o Soldaški Granici ali Meji.) — Kaj je zdaj Soldaška Granica ali Meja, in kaj bi morala biti po misli Hrvatov? Soldaška Granica ali Meja je néka dolga, pa ne zelo široka dežela na južni strani Avstrije, in pa kraj sévernih deželah Turčije, s katero se meji („konfinira“), in ravno zategadelj se ona iménuje tudi *Granica* ali *Meja*. Zakaj pa *soldaška*? —

Zemlja te dežele je lástnina avstrijske države od polovice šestnajstega stolétja sem. Njeni prebivavci so kmétje (namreč Hrvatje in Slavonci kraj Hrvaške in Slavonije, sicer pa Ogri, Némcí, Srbi, Vlahi in Sikulci kraj Ogrskega in Sedmograškega ali Erdelja). Ti kmétje imajo pa dedinsk („pověrbljiv“) vžitek te zemlje. Davkov ne plačnujejo kakih si bodi; zatò jim gré dolžnost opravljati soldaško službo, in sicer ne samo kot brambovcem Granice, ampak tudi drugod, kadar je tréba. Ob času mira nimajo nobene plače; tisto imajo le takrat, kadar gredò v kak boj („na vojsko!“). Po tem takem ima avstrijska država vrlih, dobro izučeni in junaških soldatov, ki jej ob času mira nič ne stojé („koštajo“). Njih število znese več ko 50,000. Vzrok te soldaške naprave, ki je imela svoj začetek pod ogrskim kraljem Sigismundom léta 1383, je bila nekdanja nevarnost prihajajoča avstrijski državi od sovražnih turških napadov, in pa od strašne nékdanje kuge, ki so jo néki bili Turki prinesli v naše kraje iz jutrovih dežel. Zlasti za odvráanje te kuge, ki je bila neizrečeno ljudi morila, je bilo tréba krépkih pripomočkov („mitelnov“), in tedaj soldatov, da ne bi se naprej razprostirala, čeravno se je vendar včasí pri vsem tem, kakor nam povéstnica kaže.

Hrvatje želijo pa dan današnji, da bi ta naprava jenjala, zlasti kér hvala Bogu! ni več ne kuge, ne sovražnih napadov od turške strani, in da bi se po tem Granica redno zjedini ali združila s Hrvaško in sé Slavonijo, namreč kar se tiče tistih njenih krajev, ki se mejijo s tima dvéma kraljestvima. Ali jim bo pa tudi šlo po sreči, viditi spolnjeno to željo, je še vprašanje, na ktereга odgovor se zdi nékaž pretežek; kér temu se še protivijo marsiktere zaprèke. Hrvatje se

zdej vendar zastran tega na vso moč trudijo. Bomo pa videli, kaj da bo? —

* Na povabilo ogrskega deželnega zbora sta naš cesar in cesarica 29 prosénca prišla v Pešto, poglavitno ogrsko mésto. — Tam sta bila neki sprejeta z velikim veseljem, kakor se je sém precej telegrafiralo.

Tržaško-méstne in okolične zadéve.

(Né kaj o našem Trstu.) — Mi smo že drugod, pa le na kratko, trdili, in se predrzuemo še trditi, da imé *Trst* (Terst), po italjanskem *Trieste*, po Dubrovčanih v Dalmaciji *Tríestje* ali *Tríešće*, in po némskem *Triest*, je *slavjanskega* izvira. Dokaz! —

Kakor beremo v povéstnici, se je po Štrabonu, staro-grškemu pisavcu zgodovine (historije) Trst klical „Pagus karnikus“ po latinskem, to je, „karniška vas“, ki se je neki bila ustanovila že léta 2120 pred kristusovim rojstvom, tedaj pred 3986 léti. Pozneje so ji pravili „Mons Mulianus“ tudi po latinskem, to kar pomenja „mezgovska gora“ (ali gora, kjer so mezgi, po laškem „mulj“). To imé je pa ravno takò malo razjasnjeno, kakor prvo. Poslédnjič je bil rimski konsul Kajus Sempronius Tuditanus dal temu kraju imé „Tergeste“, in ga ob enem spreménil v latinsko (rimsko) kolonijo ali naselitvo, namreč poslal je bil Rimljane, da se tam naselijo. To se je zgodilo léta 116 pred kristusovim rojstvom. Kdo je bil pa poprej, to je, pred prihodom Rimljanov, v tem kraju, namreč tam, kjer je zdaj Trst in njegova okolica? Odgovor: *Slavjani*, kterim se tudi mi Slovenci prištevamo, ali *Ilirci*, — naši predniki. Saj kakor nam povéstnica na čisto razbistri, so *Slavjani* (Ilirci) bivali že veliko let pred kristusovim rojstvom po deželah, ki so se razprostirale kraj jadranskega morja, ki ga tukaj pred očmi imamo. Tam so imeli svoje redno kraljestvo, katero je bilo pa jénjalo léta 228 pred krist. rojst., tedaj pred 2094 leti, in to pod kraljico Teuto, do takrat namreč, ko so si ga bili Rimljani z orožjem osvojili, s kterimi so se bili Slavjani veliko let pogumno („korajžno“) in junaško vojskovali, da bi si svojo samovlastnost in nepodložnost obvarovali. —

Če je tedaj dokazano, da pred Rimljani so Slavjani tukaj bivali; če je rés, kar nikakor ne dvomimo („eviblamó“), da je mésto, kjer je zdaj Trst, od nekdanj bilo, kakor je še dan današnji zelo pripravno za trgovino ali tržvo (po besédi *trg* ali *terg*), in da se je trgovina tam že od starih časov razvijala, in da se je tedaj tam tudi od nekdanj trgovalo; in če je poslédnjič rés, da Slavjani, kakor so bili nekdanji prebivavci pri jadranskem morju („ilirski Primorjani“) iménujejo mésto, kjer se navadno trguje, *Tržišče*, (Teržišče) in gotovo tudi *Tergišče*, — ni dvomiti, da so bili Rimljani tukaj našli ravno to imé, potem ko so bili vzeli Slavjanom tudi ta kraj, in so mu pravili tedaj po latinskem *Tergeste*. To imé se je sčasoma pokazilo, in se pa spreménilo v iména *Trieste*, *Triest*, *Terst* (Trst), *Tríestje* i. t. d. (Anglež pravi temu méstu clo *Trajst*!). Imé „Trst“ je tedaj po tem takem, kakor smo djali, rés *slavjanskega* izvira, to kar še Némci ne tajijo (v. n. pr.

Löwenthalovo povéstnico o našem Trstu). Naj pa pri tem *kak drugi*... pripovéduje, karkoli hoče. Saj to mu je dopuščeno!

(Deželni zbor.) Na 19 prosénca se je v tržaškem zboru pretresovalo vprašanje zastran razlastitvi al posilnega odkupa („eksproprijacije“), to je, o vprašanju, ali se ima siliti kakega posestnika prepuščati srenji ali občini („komūni“) svoje nepremakljivo (ležeče) imetje ali premoženje, postavimo, kako zemljo; hišo i. t. d. kadar je tega srenji tréba? Odbor je pa djál, da sadanje postave zadévajoče to stvar, so zadostne, in da ni tréba drugih; in takò je bilo pa tudi v tej zadévi sklénjeno. — V tisti seji se je govorilo tudi o oproščenju ali réšitvi od soldaške službe za Trst in za njegovo okolico. Pretres te reči se je izročil odboru, ki ima predlagati zastran posébnih pravic ali privilegijev za tržaško mésto.

V seji deželnega zbora v Trstu 24 prosénca t. l. je gosp. poslanec Nabergoj sprožil besédo zastran néke reči, o ktéri se je že zdavno govorilo. Predlagal je namreč ob priložnosti, ko se je poménkovalo zastran preraja (rajtenge, po latinskem „računa“) dohodkov in izdavkov léta 1864 za našo tržaško srenjo, naj se v prihodnje ločijo dohodki in stroški za *tržaško okolico* od dohodkov in stroškov za *mésto*, rekoč, da ni pravo, da okolica opravlja stroškov za mésto, in mésto pa za okolico (!). Pretres te reči se je pa odložil. — Uredništvo nekega tukajšnjega italjanskega lista je opomnilo o tem, da oménjeni preraj bi vendar vtegnil biti nevgoden za okolico (pa o tej zadévi bomo prihodnjič kaj obširneje govorili).

* Že skorej tri ali še več dni pred tisto slovesnostjo zastran nove pivarnice v Vrdéli, o ktéri je bil né kaj govoril naš list pod zadnjim številom, se je bilo tukaj povsod za *gotovo* trdilo, da pridejo naš visoko častiti in milostljivi škof blagoslovit to tovarno (fabriko), in tudi zdaj se še misli, da so bili ravno za to tje prišli. Zvédeli smo pa pozneje, da so bili le povabljeni k oménjeni slovesnosti, ravno kakor veliko druge iménitne gospóde.

* Pod zadnjim številom našega lista smo pisali, da bo morda predlagala vlada zastran prenamebe postave (štatuta) za tukajšnji deželni zbor, naj se v prihodnje volijo 14 poslancev za tržaško okolico, tedaj 8 več, kakor do zdaj. Ravno to pravi neki pisavec iz Trsta, kar se vidi iz št. 17 némškega lista „*Triester Zeitung*“, italjanskemu listu „*Perseveranza*“, govoré o tem, kakor so z veliko jezo govorili nektéri zastran nasveta gosp. Winkler-ja in gosp. Gorjup-a v goriškem deželnem zboru, — kar smo tudi v zadnjem listu oménili. Dopisavec pravi: „Rés je, da je v tržaški okolici skoraj 30,000 prebivavcev, večidel slovenskega národa, ki pa le zemljo obdelujejo, in so še prav malo izobraženi“. Vrh tega pravi, da te prebivavce imajo v pestéh duhovniki, ki so néki le „Krajnci“, in pa Italjanom naj večí sovražniki. Še dalje pravi, da vlada tudi v tem deželnem zboru silno potrebuje še tih 8 poslancev, da po nekakem ložej svoj namén doséže. Na zadnje prerokuje pa, da oménjena želja naše vlade se bode težko, ali pa nikakor ne spolnila. (Upajmo, da se vendar bo.

Dostavljamo še, naj vsak sam sodi, ali je resnično, kar ta dopisun „Perseveranze“ pripoveduje?).

* Kakor smo zvedeli, v vrđelski pivarnici (fabriki od bire) se prodaja od 27 dne prosénca sem ječmen, ki je že služil za kuhanje piva (bire). Déjo, da ta ječmen je prav dober kot klaja za vole i. t. d.

†) Na svetega Silvestra dan je obhajala naša tržaška okolica néko slovesnost, néko veselje, ki se le redko kedaj vidi. Ta dan sta pela novo mašo dva gospoda, Jernej Martelanec v Barkoli in Janez Črne v Rojana. Na obé novi maši se je sešla ljudstva preobilna množica i videlo se je, kako česti i spoštuje pobožno naše ljudstvo duhovnike. Videlo se je pa tudi med obilimi povabljenici, kmetiškimi i gosposkimi, kako vneti so za slovenščino. Sešli so se pevci ter so izvrstno prepevali domače pésmi i glasile so se napitnice novoposvečencema, i slovenskej duhovščini v krépku i milem domačem jeziku, da je poslušalcu srce kipelo. Bili so časi, ko so se ob enacih prilikah laške ode i sonetje tiskali i delili med naše okolice prebivalce; sedaj ni več takò, ampak, kadar se kaj napravi, napravi se v slovenskem jeziku, in to je jako lepo i hvale vredno, ter priča, da se prebivalci ne sramujejo lepega domačega jezika, ampak, da ga imajo bolj v čisljih („štijamo“), nego druge tuje. Tudi pri tih prilikah sta se razdelila dva slovenska soneta med ljudstvo.

Eden tih sonetov se glasi tako-le: *)

Kmet trudi se v vinogradu marljivo
Od rane zarje, da mu solnce vgasne,
Iz gošč pustotnih dela vrte krasne,
Ledino preobrača v plodno njivo.

Ko se pot i dela nevtrudljivo,
Prepevajo mu tice pesmi glasne,
Pošilja solnce iz višave jasne
Vesele luči dar mu ljubeznjivo.

Gospodova Te milost je pozvala,
V njegovem nogradu Ti delo dala,
Spolnuj pogumno važno naročilo!

Iz sre človeških trebi ljulko zmote,
Nebeške roke oznanuj dobrote,
Pokladaj v dušne rane lék, hladilo!

Kaj je drugod važnega?

Ljubljanski list „Danica“ nam pravi, da izdavanje našega „Ilirskega Primorjana“ v nedeljo se ne spodobi. Mi pa na to odgovorimo naravnost, da ne vémo prav, zakaj da ne? Saj pač list se ne tiska v nedeljo, ampak že prej, in se pa tudi lahko že v saboto zvečer drugam razpošilja. Da ta list v nedeljo izhaja, to je bila vsesplošna želja tukajšnjih Slovencev. Ne mislimo tedaj to stvar predrugačiti. — Pač težko je, vsim vstreči, kakor se vidi tudi po tem, kar smo zdaj djali. Nekterim se clo volitva naslova „Ilirski Primorjan“ zdi nesrečna, drugi pa godernjajo, da pišemo n. pr. *Trst*, *trta* i. t. d., ne pa *Terst*, *terta*. Pa to so gole malenkosti.

*) Poslana sta nam bila dva soneta, zavolj pomanjkanja prostora smo dali pa tiskati le enega. Nam je prav žal. (Ured.

Pogovor med gospodom Slavoljubom in kmetom Matevžem v neki gostiwnici blizo Trsta.

Matevž. Dob'r dan. gospud Slavoljub!

Slavoljub. Bog ga daj! Od kod ste prišel?

M. Sam jemu nekaj opraviti v tih krajih; pej zdej sem teu jet naravnost damu, nečku an glaš vina bi rad piu. Ma za ke vas sem tē najdu, tūdi lahko mal'ce z vami ostanem, sej nemam tače *premure*. Mi je prou všeč, de se znajdemo, in de pijemo an glaš vina včep; sej je dobru, kaj ne mende? Jest poznam tu vinu, jenu ga pijem prou z *lūštama*, zakaj je po moj'm *gušti*.

Sl. To vino je rés dobro, in meni je prav po godi, sicer ne bi me vi zdaj tukaj našel.

M. Jest *užiram* pet malo, ma pej dob'r'ga vina, če je tūdi kej belj drago, ma *peraltro* ne pogostama zakaj mi ne vrže *kōnt*. Prnas prav'mo „je več dnjevu ku klabas“. *Donka* le po malem, de se ne zabrede. A ja! *kokū* bom preživu jenu oblaču, *kokar* se *šika*, sebe jenu mojo držino, če bom dajau dnarje *nečku* za vinu. Prez vina se lahko živi, prez kej druž'ga belj potreb-nega pej ne.

Sl. Vi govorite prav pametno kakor mož. To je lepo slišati. Prav imate; zmérnost velja kaj. Vidim pa, od kar sem v Trstu, da tukaj ne mislijo vsi takò, kakor vi.

M. Tokū ja! kaj še? *Krku* jih je tūdi tē prnas lidi, ki v nedeljo vržejo proč za jedačo jenu za pijačo, tu je, za vinu al tūdi za kašno njanjero skora vse, kar si v delounik zašlūž'jo. Za tisto grejo pej v *maloro*; marsčikdu je vré pršu ob soje, jenu ostau nah jenu bus on jenu njegovi otroci. Nečku tu božje vinu je uržah, de je on zdej v mižerjah. Ma sej tūdi v Trsti je dosti tačih lidi. Tūdi od tam se šliši šrajat ranu zatu *več botu* od *čakul*, od *baruf*, jenu še od marsčikterih družijh *malanu*. Z vinam si več ku ad'n *ošvohi* možno, si *ošvohi* gospodarstvo, si *ošvohi* tu ljūbu zdrauje.

Sl. To je résnično, saj beremo pač v tukajšnjih listih o grdemu pijanstvu, ki dela veliko škode in pohujšanja na svetu, takò, da za to človeka prav groza obhaja. Kakò pač ljudjé to božjo kapljico v zlo obračajo, skoraj povsod! Saj smo undan brali tudi v celovškem listu „Slovenec“, da po nezmérnem uživanju vina je na Koroškem clo sin svojega očeta vbil.

M. Je tu *pošibele*?

Sl. Resnično je, žali Bog!

M. Ma je skora bulše, de pej p'stimo to žalostno reč, za katero nam je dalu okaž'on ranu tu vinu tē, jenu *pasajmo* pej rajši od tega diškors'a na kej druž'ga.

Sl. Prav je! sem tudi jez vaše misli. — Nu! kaj govoré ljudjé o našem undanjem poménkovanju zastran *vikanja*, to je, o moji trditvi, da mi Slovenci moramo tudi gospōdi reči *vi*?

M. Ja, gospud Slavoljub, ki so moji, malo jenu mende pej še diboto òben naših lidi neče kej ved't òd tega vikanja. Marsčikteri prav'jo de ne gre, jenu de ne gre, pej de ne more tūde jet, jenu šafti se bo du *šforcirou*, de se ga navadi.

Sl. Oni pravijo gotovo („gvišno“) le zatò, da ne more iti, kér so že od nékdaj vajeni *onikanja* gospōde

in sploh imenitnih oseb („pršon“). Starih navad je pa težko se odreči. Temu se pa pravi *železna srajca*. Počasi bo vendar šlo, ravno kakor gré še precej tudi po drugih krajih, čeravno so se nektéri zelo protivili, ali pa za to nič ne marali.

M. Tudi jest san se tega vikanja vré dobru navadu, kaj ne? sej *jim* (!) rečem zdej vi.

Sl. Ha! ha! ha!

M. Pej kaj se razgetaste?

Sl. Zakaj bi se ne? Te vaše beséde me opominjajo na nékega čičjega fantiča, ktéri, kakor pripovedujejo, je imel navado svojo mater le *tikati*.

M. Ma kej jo nej smeü tikat? kaj je b'la zlatü?

Sl. Jez ménim, reči ti, ki se pravi tudi *tikati*.

M. A ja, tokü? — Pej kaj česte povedat?

Sl. Mali Čič je imel tédaj omenjeno navado, mati ga je podučevala, da tikanje matere se ne spodobi, in da jo mora po pravem *vikati*. Na ta poduk jej pa fantič odgovori: „Nu, pa ne bom nikomu več rekel *vi*, nego (kakor) *tebi*, majka!“

M. Nu, bem! pej kaj je potle?

Sl. Al niste slišal? Fantič je hotel trdno obetati s tistimi besedami svoji materi, da jo bo v prihodnje le vikal, pa ob enem ji je rekel *ti*. Vi ste mi tudi poprej rekel: „Sej *jim* rečem *vi*;“ kaj ne? Potem ste me pač ob enem *onikal* rekoč mi *jim*, ne pa *vam*, in ste me pa tudi *vikal*.

M. Ja rihtik! kaj česte nu; faliu sem. Ma sej vam sem vre anbot djan, de šafti bo šlu. Pej *intanto* gré 'n'malo. Tu ste gvišnu vre *zamirkali*.

Sl. Počasi bo že šlo, kakor ste djali. Saj ste se rés tudi vi še precej vikanja navadil po mojem poduku, to sem že zapazil.

M. Jest tüdi tega ne *cviblam*; more jet *parforcea*. Pej kaj vre lidjë od tega šrajajo. Dejo, de tu je naumnost. Meni se tu prou *vržmaga*. Jest pej vas bom rad ubogau, zakaj vi ste učén gospud, jenu jimaste *prat'ko* belj ko mi. — Pej kaj sem vam teu še reč v ti okaž'joni? — A ja! Vi ste mi undan djali, de bükve, po vašem *knjige* (ne vem zakaj?) jenu šfoji se ne pišejo tokü, kokar se šraja. Pej sej tu tüdi sam vidim. Ma povejte mi, zakaj de ne, *mašima* ki bi jih mi tüdi belj zastop'li. Sej čüjem, de naši lidjë *moje* šrajanje, ki je štampirano v tem listi, belj zastop'jo, kokar tu drügu.

Sl. Pa še tega bi manjkalo! Kaj bi iz tega zraslo? Vi morate vedeti, da naš slovenski jezik se ne govori povsod enako, knjige ali po vašem bükve (to imé izvira iz besede *buh*, ki je . . .)

M. Ho! ho! po časi gospud! kaj so morde bükve *Buh*? Ne, *korpo di bijo*! Od k'daj sem?

Sl. Ne, ne iz besede *Bog*, ki vi tukaj slabo izgovarjate *Buh*, ampak iz besede nemške *buh*, ki pomenja bükve (po vašem).

M. Ja tokü! sem teu reč de! Pej kaj ste ten povedat?

Sl. Slovenski jezik, prāvim, se ne govori povsod enako, knjige in listi pa morajo biti pisani v enem in sicer takem jeziku, da jih bravei razumejo povsod, kjer so Slovenci, ali pa tudi še drugi. Tistim besedam pa,

ki se v knjigah nahajajo, in se med ljudstvom ne rabijo, pravijo nektéri *čičje* ali *hrvaške*. Pa kaj za to, ako bi tudi rés bile? Saj med Čiči in Hrvati, ki so pač tudi Slavjani, kakor smo mi Slovenci, in so tedaj naši sorojaki, je veliko beséd, ki so našim prav podobne. — K temu pristavim pa še to-le. Ako bi se, postavim, pisalo po tukajšnjem vašem jeziku, ki je strašno popačen z italjanskimi in tudi z nemškimi besedami, kdo bi bral knjige in liste *drugod*, kjer se ne govori takó, in kjer se tudi prav ne razumi to kvasanje? Kakó, vprašam, bi vsak Slovenec vedel, kaj da poménjajo, na primér, („na egzempel“), vaše besede: *mā* (namésto *pa*), *bem* (dobro), *anka* (tudi), *donka* (tedaj), *šrajat* (govoriti), *diboto* (skorej), *se škužirat* (se izgovarjati), *pasat* (preteči, mimo iti), *tabat* (takrat) *falit* (se pomotiti), *o bela* (kaj pa?), *krjanca* (spodobnost), *magari* (le, naj le . . .), *še ben ke* (čeravno), *za ke* (kér, kér pa), *bašta* (naj bo le), *anci* (saj še, timveč), *okaž'jon* (prilika, priložnost), *fanj* (lepó), *zamirkat* (zapaziti), *dižgrac'ja* (nesreča), *deštín* (osoda, sreča), *na spaš* (na sprehod), *se troštat* (upati, nadjati se), *badirat* (gledati), *na šutil* (na tanko), *mende šafti* (morda težko), *pretendírat* (tirjati), *prgliha* (pripodoba), *rajmat se* (vjemati se), *šikat se* (spodobiti se), *lementat se* (pritoževati se), *lumara* (število, številka, čislo, broj), *gušto* (vgodek, okus), *diškurirat* (govoriti, pogovarjati se), *afar* (opravilo), *vižirat* (opomniti), *glaz* (kozarec, kupica za pitje, sicer pa steklo), *flaska* (steklenica), *rinka* (prsten), *fadiga* (trud) *rol* (cev), *žarnada* (delo enega dne, kakor zaslužek enega dne pa *dnina* ali *najemščina*), *kanton* (vogel), *frej*, *frajost* (slobodno, slobodnost) *fin-grat* (naprstnik), *kovcete* (nogovice), *brejše* (hlače) in še veliko drugih iz tujega vzetih beséd, ali prav za prav — spak? —

M. V kateri šprahji se ima donka pisat?

Sl. Pri vsakem národu je več takó iménovanih narečij ali načinov („viž, manier govorjenja“), namreč govorenje ljudi enih krajev ni enako govorenju drugih krajev. Povsod, kakor se po navadi reče, jo nékaj drugači zavijajo, in imajo marsiktérih beséd, ki jih drugod nimajo, in jih tédaj tudi prav ne razuméjo. To veljá, postavim, ravno kar se nahaja tukaj pri vas. Tako ali enako kvasanje se sicer zapazuje povsod, kjer dva ali več narodov si so bližnji in so tédaj v dotiku eden z drugim, kakor ravno tukaj.

M. Kaj se pej more *st'rt* (storiti) prtem?

Sl. Učepi možjé, ki sploh skrbijo za národne stvari, kar se tiče pisanja knjig in listov, tédaj za podučévanje in omikanje ali olikanje ljudstva, se trudijo staviti v rabo tisto narečje za naš narod, ktéro je po njihovi misli naj bolje, najčistejše in najlépše. Takó je sploh pri vsakem národu, naj si bo némški, italjanski, slovenski ali kak drugi. Po tem se pa tudi vidi, da ljudjé kake dežele, zlasti kaj večé, čeravno se tam ne govori po vsih krajih enako, tédaj različno, imajo za *pisavo* eno samo, to je, najbolje narečje, takó iménovan *pis-men* ali *književen* jezik za vse prebivavce oménjene dežele.

(Konec prihodnjic.)